

Kariera matematyką kreślona

Aleksy Tralle

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski

Czym jest matematyka?

Przyzwyczajenie ludzkie: dyscypliny naukowe są określone przez PRZEDMIOT badań. Przykłady wybrane losowo.

Oxford English Dictionary - geologia

Geologia - “nauka której przedmiotem badań jest skorupa ziemska, jej warstwy oraz ich wzajemne relacje i rozmieszczenie, a także zmiany tych obiektów w czasie.”

Oxford English Dictionary- biochemia

Nauka zajmująca się substancjami obecnymi w żywych organizmach, wzajemnym oddziaływaniem tych substancji oraz ich wpływem na procesy życiowe.

Oxford English Dictionary próba zdefiniowania matematyki

Angielski

The abstract science which investigates deductively the conclusions implicit in the elementary concepts of spatial and numerical relations, and which includes as its main divisions geometry, arithmetic and algebra; and, in a wider sense, so as to include those branches of physical or other research which consist in the application of this abstract science to concrete data.

Tłumaczenie

Abstrakcyjna nauka badająca za pomocą dedukcji wnioski ukryte w elementarnych pojęciach przestrzennych i numerycznych relacji. Nauka ta składa się głównie z geometrii, arytmetyki i algebry, oraz, w szerszym sensie, ogarnia obszar fizyki i innych nauk poprzez zastosowania tej abstrakcyjnej nauki do konkretnych danych.

Żaden z działów poniżej nie jest ujęty w OED:

Analiza - działy z Wikipedii

teoria funkcji rzeczywistych, teoria miary i całki, funkcje zmiennej zespolonej, teoria potencjału, funkcje wielu zmiennych zespolonych, równania różniczkowe zwyczajne, równania różniczkowe cząstkowe, teoria ergodyczna i układy dynamiczne, równania różnicowe i równania funkcyjne, ciągi i szeregi, aproksymacja, analiza Fouriera, analiza harmoniczna, rachunek operatorów, równania całkowe, analiza funkcjonalna, rachunek wariacyjny i optymalizacja.

Czy można po prostu dopisać tę listę do definicji matematyki?

Losowa lista działów matematyki powstałych w ostatnich 20-50 latach

- 1 Chaos
- 2 Banki filtrów
- 3 Kryptografia
- 4 Teoria gier
- 5 Fraktale

Pytanie:

Gdybyśmy chcieli jednak odpowiedzieć na pytanie, czym jest matematyka, czy powinniśmy dopisywać nowe działy?

Odpowiedź: pytanie jest niewłaściwe!

Matematyki NIE DA się opisać wskazując PRZEDMIOT badań.

Pytanie właściwe

JAK matematyka bada otaczający świat?

Czy to jest matematyka czy nie?

Jeśli mamy pewien przedmiot badań, to na pytanie czy jest to matematyka czy nie, odpowiadamy: TAK, JEŚLI SIĘ PATRZY POD WŁAŚCIWYM KĄTEM!

Przykład: zadanie o plastrach miodu

Zadanie 1

Obliczyć stosunek

$$\frac{S}{P}$$

gdzie S jest polem wielokąta foremnego, a P jego obwodem.

$$\begin{aligned} S &= n \cdot S_{\Delta} = n \frac{1}{2} y \cdot x = \frac{1}{2} nr \cos \theta \cdot 2r \cos\left(\frac{\pi}{2} - \theta\right) = \\ &= r^2 \cdot n \cos \frac{\pi}{n} \sin \frac{\pi}{n}. \end{aligned}$$

$$P = n \cdot 2x = 2nr \sin \frac{\pi}{n} \implies$$

$$\frac{S}{P} = \frac{nr^2 \cos \frac{\pi}{n} \sin \frac{\pi}{n}}{2nr \sin \frac{\pi}{n}} = \frac{1}{2} r \cos \frac{\pi}{n}.$$

Zadanie 1 - interpretacja

$$\frac{S}{P}$$

jest stosunkiem ilości miodu w plastrze do ilości zużytego wosku.
Najkorzystniejsze dla pszczoły jest *szczerne* wypełnienie plastra
("płaszczyzny") wielokątami foremenymi o *największej* liczbie

$$\frac{S}{P} = \frac{1}{2} r \cos \frac{\pi}{n}.$$

Zadanie 2

Jakie wielokąty foremne szczelnie wypełniają płaszczyznę?

Rozwiązanie. Warunek szczelności wypełnienia:

$$N\Phi = 2\pi, \quad \Phi = 2\left(\frac{\pi}{2} - \theta\right) = 2\left(\frac{\pi}{2} - \frac{\pi}{n}\right)$$

$$2N\left(\frac{\pi}{2} - \frac{\pi}{n}\right) = 2\pi \implies N\left(\frac{1}{2} - \frac{1}{n}\right) = 1.$$

$$N\left(\frac{n-2}{2n}\right) = 1 \implies N = \frac{2n}{n-2} = 2 + \frac{4}{n-2}.$$

Liczba $\frac{4}{n-2}$ może być całkowita wtedy i tylko wtedy, gdy $n = 3, 4, 6$.

$$n = 3 \implies \frac{S}{P} = 0.25r, \quad n = 4 \implies \frac{S}{P} = 0.354r, \quad n = 6 \implies \frac{S}{P} = 0.453r.$$

Kod DNA

Cząstki DNA są ogromnie długie, ale zwinięte w węzły, które w wyniku zachodzących procesów replikacji częściowo się “rozwiązują” a następnie w procesie rekombinacji tworzą NOWE węzły. Jeśli ma się matematyczną KLASYFIKACJĘ węzłów, można mieć nadzieję na wnioski DEDUKCYJNE dotyczące procesów biochemicznych prowadzących od jednego węzła do drugiego.

Naczynia krwionośne - dynamika płynów

Można patrzeć na naczynie krwionośne jak na rurkę o elastycznych ściankach, a na krew jak na płyn w takiej rurce. Możemy zapytać się, jakie siły działają na takie elastyczne ścianki, kiedy krew (płyn) przez nie przepływa, jaki kształt one przybierają, i kiedy takie siły mogą powodować pęknięcie?

Badania klimatu - równania Lorentza

$$x' = \sigma y - x$$

$$y' = -xz + rx - y$$

$$z' = xy - bz.$$

σ, r, b - stałe.

Klasyczne równania Lorentza opisują zjawisko konwekcji termicznej w atmosferze.

Wspólna cecha przykładów

Matematyk (w odróżnieniu od lekarza) nie będzie się interesował pytaniami typu:

- Czyje to naczynia krwionośne? Jaki jest wiek pacjenta? ...
- Jaka istota posiada właśnie ten kod DNA?...

Dla matematyka są to zagadnienia przepływu płynu w rurze oraz klasyfikacji węzłów.

Abstrakcja

Abstrahowanie jest najważniejszą cechą matematyki. Odrzuca się nieistotne szczegóły, a problem rozwiązuje się w **MAKSYMALNIE** ogólnej postaci.

Druga istotna cecha - dedukcja

Dedukcja NIE JEST wyróżnikiem matematyki, ponieważ każda dziedzina wiedzy wymaga umiejętności wyciągania poprawnych wniosków z początkowych danych. Matematyka jednak jest nauką dedukcyjną w tym sensie, że

TYLKO DEDUKCJA JEST KRYTERIUM PRAWDY W MATEMATYCE

Hipoteza (Pierre Fermat, 1637)

Jeśli x, y, z, n są liczbami całkowitymi > 1 i

$$x^n + y^n = z^n$$

to $n = 2$.

Twierdzenie (Sir Andrew Wiles, 1995)

Jeśli x, y, z, n są liczbami całkowitymi > 1 i

$$x^n + y^n = z^n$$

to $n = 2$.

Podsumowanie: czym jest matematyka?

Matematyka jest **rozwiązywaniem dowolnych problemów**, dających się opisywać za pomocą

- Abstrakcji (wyodrębnienie istotnych cech ogólnych+ tworzenie ścisłego języka opisu);
- Dedukcji jako kryterium prawdy i metody aksjomatycznej;
- Indukcji rozumianej jako eksperymenty myślowe

Gdzie przydaje się matematyka?

Modelowanie matematyczne

Modelowanie matematyczne jest potrzebne do symulacji komputerowych w różnych obszarach ludzkiej aktywności, w tym:

- fizyka;
- chemia,
- ekonomia,
- biologia,
- analiza biznesowa,
- statystyka,
- medycyna,
- ekologia
- meteorologia, badanie klimatu

Wybrane zawody wykorzystujące matematykę

Matematycy używają zaawansowanych pojęć i teorii w celu rozwoju ich nauki, analizy danych i rozwiązywania problemów w rozmaitych obszarach ludzkiej działalności.

Osoby pracujące w sektorze finansowym określają strategie swoich firm analizując przepływy pieniężne, w tym za pomocą modeli matematycznych (np., giełdy), rachunku prawdopodobieństwa i statystyki matematycznej.

Analitycy finansowi określają strategie inwestycyjne w biznesie, strategie kupna i sprzedaży produktów inwestycyjnych (często z użyciem metod matematycznych, takich jak teoria gier, teoria ryzyka, modele matematyczne rynków finansowych).

Wybrane zawody wykorzystujące matematykę

Programiści tworzą programy komputerowe dla wszystkich sektorów gospodarki, nauki i życia społecznego. Dobrzy programiści powinni umieć używać zarówno specjalne techniki programistyczne, jak i niektóre metody matematyczne, głównie z zakresu matematyki dyskretnej.

Analitycy danych, statystycy zbierają, organizują i analizują “surowe” dane w celu wykrycia prawidłowości i ukrytych wzorów. W chwili obecnej jest ogromny popyt na specjalistów od “big data”. Praca w tym obszarze wymaga zaawansowanej wiedzy matematycznej, w tym teoretycznej, np. geometrii.

Analitycy rynkowi stosują matematykę w celu weryfikacji swoich hipotez dotyczących trendów na rynku.

Specjaliści od badań operacyjnych zajmują się efektywnością operacyjnych struktur w biznesie i innych organizacjach. Stosują metody matematyczne (głównie badania operacyjne jako dział matematyki).

Institucje zatrudniające osoby z wykształceniem matematycznym

Wg danych AMS:

- banki i firmy inwestycyjne,
- firmy komputerowe,
- firmy ubezpieczeniowe,
- działy badania rynku w firmach i dużych korporacjach
- administracja
- szkoły i inne instytucje edukacyjne
- instytucje badawczo-rozwojowe, uniwersytety
- biura meteorologiczne
- przemysł

Zestawienie zarobków (mediana dla różnych zawodów), AMS

- Aktuariusz (lic.) 93.000   Ratownik medyczny (lic.) 31.000
- Informatyk (dr) 102.000   Human Resources Spec. (lic.) 55.000
- Matematyk (mgr, biznes) 101.000   Radiolog 55.000
- Statystyk (mgr mat) 75.000   Logopeda (mgr) 69.800

Dolina Krzemowa

- Inżynier algorytmów
- Analityk danych
- Specjalista od modelowania matematycznego

Wymagania stawiane osobom w zawodach związanych z “numeryką”

- umiejętność myślenia dedukcyjnego;
- rozumienie relacji przestrzennych, ilościowych i abstrakcyjnych;
- umiejętność myślenia i komunikowania się za pomocą symboli;
- umiejętność modelowania matematycznego;
- umiejętność rozpoznawania struktur matematycznych w opisach różnych zjawisk;
- umiejętność tworzenia nowych pojęć matematycznych.

Wykształcenie matematyczne może być początkiem kariery we wszystkich rodzajach ludzkiej aktywności związanych z analizą ilościową, analizą danych, wykrywaniem ukrytych wzorów, modelowaniem komputerowym i ogólnie, szeroko rozumianą “numeryką”.